

Araştırma Makalesi / Research Article

Duygusal Karar Verme Stili Ölçeğinin Geliştirilmesi¹

Development of the Emotional Decision-Making Style Scale

Gökmen GÜNEŞ² Bahadır KILCAN³

Geliş/Received: 24/02/2025

Kabul/Accepted: 14/04/2025

Öz

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin duygusal karar verme stilini ölçmeyi amaçlayan geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda ölçek 2022-2023 eğitim öğretim döneminde Kırşehir merkezde yer alan 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşan 476 kişilik bir örneklem grubuna uygulanmıştır. Araştırmada, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiş, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri kullanılarak ölçeğin yapısal özellikleri değerlendirilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) sonuçları, duygusal karar verme stili ölçeğinin “Hisler ile Karar Verme”, “Yönlendirici Karar Verme” ve “Sezgisel Karar Verme” olmak üzere üç faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ise açımlayıcı faktör analizi ile gözlemlenen modelin farklı bir örneklem üzerinde test edilerek geçerli olduğunu doğrulamıştır. Öte yandan ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .83 olarak tespit edilmiş ve bu katsayı ölçeğin yüksek güvenilir bir yapıyı sergilediğini göstermiştir. Sonuç olarak geliştirilen duygusal karar verme stili ölçeği, duygusal karar vermeyi ölçmeyi amaçlayan araştırmalarda kullanılabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul öğrencileri, duygusal karar verme, duygusal karar verme stili, ölçek geliştirme.

Abstract

This study aims to develop a valid and reliable measurement tool to assess middle school students' emotional decision-making styles. For this purpose, the scale was applied to a sample group of 476 7th and 8th-grade students from Kırşehir city center during the 2022-2023 academic year. In the study, the validity and reliability analyses of the scale were conducted, and the structural characteristics of the scale were evaluated using exploratory and confirmatory factor analyses. The results of the exploratory factor analysis (EFA) revealed that the Emotional Decision-Making Style Scale has a three-factor structure: 'Decision Making with Feelings,' 'Guided Decision Making,' and 'Intuitive Decision Making.' The confirmatory factor analysis (CFA) confirmed the validity of the model observed in the exploratory factor analysis by testing it on a different sample. Furthermore, the Cronbach's Alpha internal consistency coefficient of the scale was found to be .83, indicating that the scale has a high level of reliability. As a result, it can be concluded that the developed Emotional Decision-Making Style Scale can be used in research aiming to measure emotional decision-making.

Keywords: Middle school students, emotional decision making, emotional decision-making style, scale development.

1. GİRİŞ

Yaşamın her alanında bireyler bilinçli ya da bilinçsiz olarak çeşitli tercihler yapar ve bu tercihler yaşantımız üzerinde önemli etkiler bırakabilir. Ancak hangi durumda hangi tercihin yapılacağı, bu tercihi yönlendiren sebeplerin neler olduğu ve tercihe duyguların ne kadar karıştığı süreci ise karar verme ile ilgili bir durumu ortaya çıkarır.

¹ Bu araştırma birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında tamamladığı doktora tezinden üretilmiştir.

² Sorumlu Yazar/Corresponding Author, Dr. Öğretmen MEB. Kırşehir Ölçme Değerlendirme Merkezi. E-mail: gokmengunes40@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8112-8062>

³ Prof. Dr., Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü/Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı. E-mail: bahadir@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0646-1804>

Karar verme seçenekler arasında seçim yapmak olarak bilinmektedir (Adair, 2005). Smith (2000) karar vermeyi bir şeyi onaylamak, bir tercihte bulunmak veya bir sonuca ulaşmak olarak tanımlarken, Baron (2004) ise düşünme eyleminin içerisinde daha dar bir eylem olarak görmekle birlikte, insan tarafından ne yapılacağına veya ne yapılmayacağına dair hedefleri gerçekleştirmek için ortaya konan bir hareket olarak açıklamıştır.

Karar verme sürecinde önemli bir etkiye sahip olan bir diğer etmen ise karar verme stilleridir. Güneş ve Kılcan (2024) karar verme stillerini karar verme aşamasını etkileyen ve kararların gelişimini yönlendiren bir unsur olarak belirtmişlerdir. Nutt (1990) bireyin seçmiş olduğu öğrenme ortamlarında edindiği tecrübeler doğrultusunda şekillenen süreç, Scott ve Bruce (1995) karar verme anında bireyin problemlere karşı benimsediği kişisel tarz olarak belirtmiştir. Daft (2003) ise bireylerin sorunları nasıl anladıkları ve nasıl karar aldıkları gibi etmenler arasındaki temel farklılıklar olarak açıklamıştır.

1.1.Duygusal Karar Verme Stili

Bireyin karar verme sürecinde sezgilerini ve duygularını dikkate alarak kararın verilmesi olarak bilinmektedir. Bu tür kararlar çoğunlukla rasyonel düşünceden ziyade kişinin duygusal tepkileri, içgüdüleri ve o anki ruh hâli tarafından belirlenir. Scott ve Bruce (1995) duygusal karar verme stilini araştırma yapmadan bilgi akışındaki detaylara odaklanmak, duyguları ve önsezileri ön plana çıkarmak olarak açıklamış ayrıca duygusal karar veren bireyin genellikle hayaller ve duygular üzerinde yoğunlaştığını belirtmiştir.

Duygusal karar verme ile ilgili literatürde farklı görüşlerin yer aldığı görülmektedir. Bazı araştırmacılar (Bakken vd., 2007; Folino, 2003; Smith, 2000) duygusal karar vermenin rasyonel kararlara engel olduğunu ifade ederek olumsuz bir etki oluşturduğunu belirtirken, bazı araştırmacılar da (Adair, 2005; Betsch, 2008; Grünig & Kühn, 2005; Johnson & Kruse, 2012; Weber & Lindemann, 2008; Zeelenberg vd. 2008) duygusal karar vermenin tecrübeler içerdiğini ve bu tecrübeler sayesinde bireyin doğru karara ulaşabileceğini söyleyerek duygusal karar vermeye olumlu bakmışlardır.

Duygularla karar vermenin rasyonaliteden uzaklaşma ile ilgili bir durum olduğunu söyleyen bazı araştırmacılar bu durumun olumsuz yanlarını şu şekilde açıklamışlardır. Folino (2003) bireyin sezgilerinin karışmadığı gerçekçi kararlarda işlerin daha kolay ilerlediğini ifade etmiştir. Bakken vd. (2007) duygusal kararların hızlı geliştiğini ve düşük bilişsel kontrol ile gerçekleştiğini, bunun yanında çelişkiler içeren sezgi durumunun sıradan olmadığını ve sürekli iyileştirme ihtiyacı bulunduğunu belirtmiştir. Smith (2000) ise bir problem karşısında dikkatli hareket etmenin öneminden yola çıkarak bireyin duygularının verilen kararları gölgeleyebileceğini bu duyguların etkisini azaltmanın veya önlemenin çok daha önemli bir mesele olduğunu belirtmişlerdir.

Duygusal karar vermenin rasyonel karar vermeyi engellediğini ve bundan dolayı bu kararın olumsuz bir durum olduğunu belirten araştırmacıların yanı sıra duygusal karar vermenin olumlu yanlarının olduğunu belirten araştırmacılar da bulunmaktadır. Duygusal karar vermeyi sağlayan duygusal durum, bilim insanlarının düşüncelerini yönlendiren, onlara farklı seçenekler arasından seçim yapmasını kolaylaştıran veya kolaylaştıracak olan şuurlu bir kabiliyettir (Adair, 2005). Bazen tamamen sezgisel yollardan keşfedilen çözümleri karar verme sürecinde kullanmak ve bunları sistemli eylem biçimleriyle karşılaştırmak akıllıcadır. Bu durum çözüme yönelik olasılıkları daha geniş bir temelde değerlendirmektir. Hem rasyonel hem de duygusal destekli planlamalar yapmak birbirine zıt durumlar olarak görülmemelidir. Bu alternatif gerçek hayatta sorunların çözümü için geliştirildiğinde birbirlerini tamamlarlar (Grünig & Kühn, 2005). Tercihlerimiz kalıplaşıp otomatik hale geldiğinde veya tercihlere nasıl ulaşıldığından emin olunmadığı durumlarda davranışın duygusal olduğu, ancak bu duygusal davranışlarda bile

ne olacağı ve nasıl tepki verileceği bilinmektedir (Johnson & Kruse, 2012). Konuyla ilgili olarak Haddon (1999) şu tavsiyelerde bulunmuştur. Mantıklı bir karardan sonra sağ beyninizi kullanarak kararı görselleştirmeye ve duygusallaştırmaya çalışın. Bu sayede karar hakkında bazı sezgisel hisler elde etmenize yardımcı olacaktır. Sezginin temel özelliği bilinçaltı düzeyde otomatik olarak çalışmasıdır. Bu nedenle diğer düşünme süreçlerinden farklıdır.

Duygusal karar vermenin avantajları genel olarak değerlendirildiğinde duygusal karar verme, deneyimlerden yararlanarak mevcut sorunların çerçevesini belirlemeye ve pratik çözümler üretmeye, ayrıca bilinçaltı bilgi ve deneyimlerin kullanılmasıyla karar vericinin geçmiş yaşantılarını mevcut durumlara transfer edebilmesine olanak tanıdığı anlaşılmaktadır.

Literatür incelendiğinde duygusal karar verme stili ile ilgili güncel bir ölçme aracına rastlanılmamıştır. Bu durumu Pekdoğan (2015) karar verme ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla mevcut ölçme araçları ile gerçekleştirildiğini ve alanda güncel bir ölçme aracının olmadığını ifade etmiştir. Alanda yapılan çalışmaların (İme vd., 2020; Scott & Bruce, 1995; Taşdelen, 2001; Tatlıoğlu, 2014) ölçeklerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda mevcut çalışmada ortaokul öğrencilerinin duygusal karar verme stilini ölçebilmek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı tasarlamak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın eğitim bilimleri ve sosyal bilgiler eğitimi alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, duygusal karar verme sürecinin eğitim ve sosyal bilgilerle olan ilişkisini ele almak ve bu alanlarda çalışmalar yapmak, alanın kuramsal çerçevesini güçlendirecektir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma kapsamında katılımcı grubunun özelliklerine, ölçek maddelerine, ölçme aracının geçerlik ve güvenirlik aşamalarına, verilerin toplanma sürecine ve bu verilerin analizine dair bilgiler yer almaktadır.

2.1.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılı içerisinde, Kırşehir merkezde yer alan üç devlet okulunda 7. sınıflardan 252, 8. sınıflardan 224 olmak üzere toplam 476 (247 kız %51,89; 229 %48,11 erkek) ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmada okulların belirlenmesi için oransız küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde evrende ve alt gruplarda bulunan kümelerin eşit seçilme olasılığı bulunmaktadır (Karasar, 2017). Bu çerçevede Kırşehir merkezdeki okulların listesi belirlenmiş ve yansızlık kuralına uygun olarak yeterli okul sayısına ulaşılan kadar kura çekimi yapılmıştır. Oransız küme örnekleme yöntemiyle belirlenen okulların ardından her bir okul için ayrı bir liste oluşturulmuş ve sınıfların seçimi basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle tespit edilmiştir. Büyüköztürk vd. (2018) örneklemin belirlenmesinin ardından her bir alt evren için bir liste oluşturulmasını ve birimin seçilmesinin gerekliliğini belirtmiştir.

2.2.Ölçek Geliştirme Süreci

Ölçek geliştirme sürecinde ilk adım olarak duygusal karar verme stili ile ilgili alan yazın taraması yapılmış ve literatürde yer alan kavramlar ve ölçek maddelerinin incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Madde havuzu için ilk olarak alan yazında yer alan çalışmalar (Baiocco vd. 2009; Ersever, 1996; Hamilton vd., 2016; Hunt vd., 1989; İme vd., 2020; Scott & Bruce, 1995; Taşdelen, 2001; Tatlıoğlu, 2014) incelenmiş ve bu incelemeler sonucunda maddeleri yazma ve madde havuzu oluşturma aşamasına geçilmiştir. Oluşturulan maddeler daha sonra “Katılıyorum, Kararsızım ve Katılmıyorum” şıklarını içeren “üçlü Likert” şeklinde 45 madde şeklinde tasarlanmıştır. Soruların öğrencilerin seviyelerine uygun, açık, net ve anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir. Hazırlanan soruların kapsam ve görünüş geçerliğini sağlamak amacıyla maddeler üç alan uzmanı, bir ölçek uzmanı ve iki Türkçe dil uzmanı tarafından

incelenmiştir. Uzmanların geri bildirimleri sonucunda ölçeklerde aynı özelliği ölçtüğü düşünülen, öğrenciler için anlaşılması zor, dil bilgisi açısından sorunlu, yetersiz sözcük dağarcığına sahip, bozuk cümle yapıları içeren maddeler tespit edilerek ölçekten 19 madde çıkartılmış (İçime doğan şeyler kararlarımı değiştirebilir) ve ölçek ilk uygulama öncesi 26 madde olarak son şeklini almıştır.

2.3.Verilerin Toplanması

Ölçek verileri Kırşehir il merkezinde yer alan üç devlet okulunda 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören 520 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır. Çalışmanın başlangıcında, araştırmanın amacı ve süreçleri hakkında öğrencilere detaylı bir açıklama yapılarak, toplanan verilerin bilimsel bir çalışma dışında kullanılmayacağı, ölçek maddelerinde doğru ya da yanlış cevabın bulunmadığı, cevapların öğretmenler ile paylaşılmayacağı ve karne notlarını etkilemeyeceği belirtilmiştir. Uygulama bir sınıf için 20-25 dakikalık bir süre içinde tamamlanmış bütün verilerin toplanması için ise iki haftalık bir zaman ayrılmıştır.

2.4.Verilerin Analizi

Verilerin analizi için IBM SPSS Statistics 26.0 ve LISREL 8.80 programları kullanılmıştır. Verilerin analizinde ilk olarak açımlayıcı faktör analizi, ardından da doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin uygulandığı örneklem grubu, açımlayıcı faktör analizi için 285, doğrulayıcı faktör analizi için ise 235 kişiden oluşmuştur. Açımlayıcı faktör analizinde 14 veri, doğrulayıcı faktör analizinde ise 30 veri boş bırakıldığı veya tamamlanmamış olduğu için analiz dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak açımlayıcı faktör analizinde 271, doğrulayıcı faktör analizinde ise 205 bireyin verisinden yararlanılmıştır. Konuyla ilgili olarak Seçer (2021) ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında oluşturulan madde sayısının 5 veya 10 katına ulaşan örneklem grubunun yeterli sayılabileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda elde edilen veri sayısının ölçek geliştirmek için yeterli olduğu görülmektedir.

2.5.Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, veri toplama araçlarının uygulanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Yayın Kurulu'nun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu makalenin etik kurul onayı Gazi Üniversitesi Etik Komisyonunun 26.10.2022 tarihli, E.492936 sayı ve toplantı numarası ile etik onayı alınmıştır.

3. BULGULAR

3.1.Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktör analizine başlamadan önce ilk olarak toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu tespit etmek önemlidir. Bunun için, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme yeterliliği istatistiği ve Bartlett Küresellik testi sonuçları kullanılır. Tablo 1’de ölçek için elde edilen KMO ve Bartlett değerleri sunulmuştur.

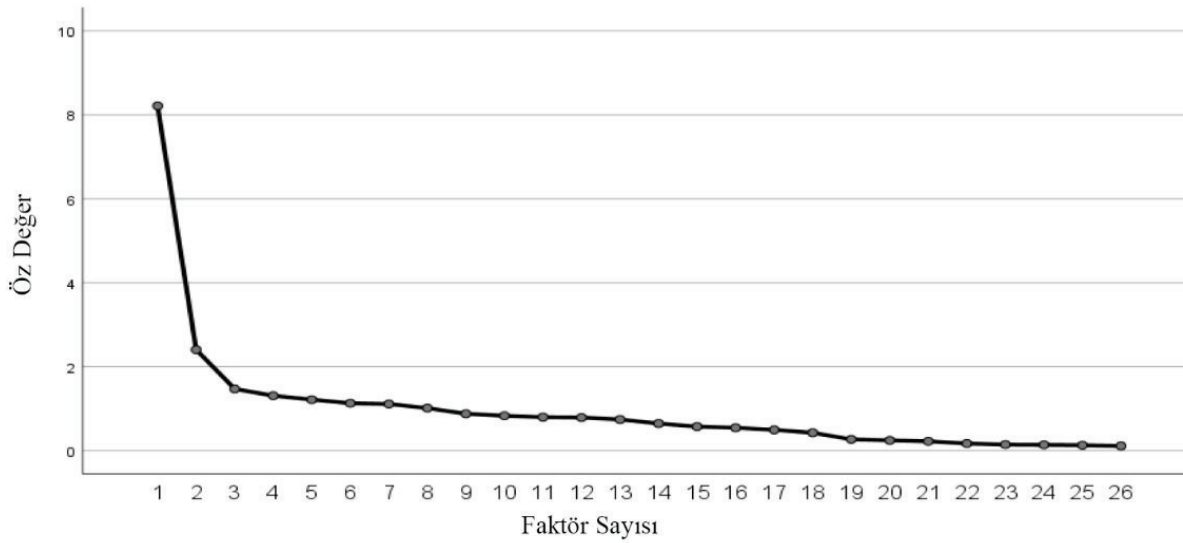
Tablo 1. Kaiser-mayer-olkin (KMO) ölçüm ve bartlett's test sonuçları

KMO Örneklem Ölçüm Değer Yeterliliği=		,91
Bartlett Testi	Ki-Kare	3737,014
	Sd (Serbestlik Derecesi)	325
	p	,000

Yukarıdaki tabloya göre Bartlett testi değerinin ($p<,000$) anlamlı olduğu ve KMO değerinin ,91 olduğu görülmektedir. Literatürde KMO değerinin 0 ile 1 arası bir aralıkta bulunabileceği ve bu aralığın örneklem büyüklüğünün yeterliliğine ilişkin fikir verdiği bilinmektedir. Bu değer 1'e ne kadar yaklaşırsa örneklemin yeterli olduğunu gösterir. Seçer (2021) KMO değerinin en az ,70 ve hatta tercihen ,80 ve üzeri olması gerektiğini ifade etmiştir. Can (2016) ise KMO değerinin “70 ve üzeri iyi”, “50 ve 70 arası yeterli”, 50'nin altı ise yeterli ilişkiyi sağlayacak örnekleme ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda KMO değerinin uygulama için anlamlı olduğu görülerek açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Analize göre 26 maddelik ölçeğin sekiz faktörden oluştuğu ve bu faktörlerin ölçek varyansının %68,69'unu açıkladığı tespit edilmiştir. Faktörlerin özdeğerleri 1'in üzerinde ise bu faktörlerin anlamlı olduğu varsayılır fakat özdeğerleri 1'in altında ise faktörler analize dahil edilmeyerek dikkate alınmaz (Kalaycı, 2018; Polat, 2012; Seçer, 2021). Ayrıca bir faktörde en az 3 tane gözlenen değişkenin bulunması gerekmektedir (Brown, 2006). Ölçümün türüne göre faktör yükü için çoğunlukla ,40 değeri temel alınır. Fakat bazı durumlarda bir değişkenin faktörle yakın bir ilişkide olduğu düşünülürse faktör yükü değeri ,30 değerine de düşürülebilir. Bu durum Büyüköztürk (2005) tarafından da belirtilmiştir. Ho (2006) ise faktör yükünde ,33 değerinin de kullanılabileceğini ifade etmiştir. Mevcut çalışmada ölçüt olarak faktör yük değeri ,40 olarak belirlenmiştir.

Alan yazın incelendiğinde dik açılı döndürmelerde daha çok varimax yönteminin tercih edildiği görülmektedir. Birden çok bağımsız faktörü alt boyut olarak çıkarmayı amaçlayan araştırmacılar genellikle varimax döndürme yöntemini kullanırlar. Fakat araştırmacı genel baskın bir faktöre ulaşmayı hedeflemişse veya ölçeğin tek boyutlu olduğunu ortaya çıkarmak istiyorsa varimax yöntemini kullanmamalıdır (Şencan, 2005). Döndürme yöntemi seçilirken net kurallar bulunmamakla birlikte, araştırmacının amacı verileri daha kolay ve kontrol edilebilir birimlere ayırmaksa ve faktörler arasında kuramsal olarak bir ilişki gerekmiyorsa dik döndürme yöntemi kullanılmalıdır (Ho, 2006). Bu bağlamda mevcut çalışma için varimax dik döndürme yöntemi kullanılmıştır.

Faktör sayısını tespit edebilmek için yamaç birikinti grafiği ve faktörlerin toplam varyansa olan etkisi önemli bir etkidir. Yamaç birikinti grafiği incelenirken eğimin değişikliğe uğradığı noktaları incelemek gerekmektedir (Can, 2006; Thompson, 2004).

Şekil 1. Duygusal karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği

Şekil 1 özdeğer çizgi grafiği incelendiğinde ölçeğin ilk üç bileşenin toplam varyansa katkısının yüksek olduğu fakat dördüncü bileşenden sonra katkının azaldığı belirlenmiştir. Bundan dolayı ölçeğin üç faktörlü bir yapıyla daha uygun olacağı belirlenmiştir. Ölçekte faktör yükleri en az ,40 veya bu değerden daha yüksek olan maddeler tespit edilerek faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca maddelerin faktör yükleri arasındaki değer farkının en az ,10 değerinde olmasına ve genel faktör varyansına özen gösterilmiştir. Varimax dik döndürme işlemi yapıldıktan sonra aralarındaki değer ,10'dan küçük olan maddeler binişik madde olarak belirlenmiş ve ölçekten çıkarılmıştır. Bu durum (Kılcan, 2021) tarafından da belirtilmiştir.

Her bir madde çıkarıldıktan sonra döndürme işlemi yeniden yapılmış ve 1, 5, 19, 22, 25 ve 26 numaralı maddelerin çıkarılmasıyla ölçekte 20 madde kalmıştır. Bu 20 maddeden oluşan ölçek, üç bileşenli nihai forma sahip olmuştur. Üç faktörlü yapıdan oluşan ölçeğin KMO değeri ,92 ve Bartlett Küresellik Testi değerleri $\chi^2=3612,072$, $Sd=190$; $p<0,000$ 'dır. 20 maddenin döndürme işlemi yapılmadan önce faktör yük değerlerinin ,34 ile ,80 arasında olduğu, varimax dik döndürme işlemi yapıldıktan sonra ise faktör yük değerlerinin ,47 ile ,89 arasında yer aldığı belirlenmiştir. Ölçekte yer alan faktörlerin ve maddelerin toplam varyansın %59,52'sini açıkladığı tespit edilmiştir. Faktör yük değerleri ve faktörlü ölçek yapılarının değerlendirilmesinde kabul edilen değerler farklılık gösterebilir. Tavşancıl (2010) bir ölçekte faktör sayısı fazla ise bu faktörlerin toplam varyans değerinin %40 ile %60 arasında yer almasının kabul edilebilir bir değer olduğunu ifade etmiştir. Sonraki aşamada faktörler altında bulunan maddelerin içerikleri incelenerek her bir faktör için uygun faktör adı belirlenmiştir. Şencan (2005) yük değeri yüksek olan maddelerin içeriğine bakılarak faktör adının tespit edilmesinde kullanılabileceğini dile getirmiştir. Bu bağlamda ölçekte yer alan her bir faktörün yüksek değere sahip madde yükleri tespit edilerek bu faktörler adlandırılmıştır. Tablo 2'de AFA sonrası ölçekte bulunan 20 maddenin her bir faktör için faktör yük değerleri, faktörlerin özdeğerleri ve varyans açıklama seviyelerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Duygusal karar verme stili ölçeği her bir faktör için madde-faktör yük değerleri

	Maddeler	F1	F2	F3
Hisler ile Karar Verme	17-Rüyalarım vermiş olduğum kararları etkiler.	,88		
	3-Kararım net olsa dahi hislerimi dinlerim.	,88		
	14-Önsezilerim tanıştığım insanlar hakkında karar vermemde etkilidir.	,88		
	12-Duygularımla karar vermek benim için önemlidir.	,88		
	7-Bir gruba üye olmaya karar vereceksem iç sesimi dinlerim.	,86		
	23-Karar vermemde ilk izlenimlerim etkilidir.	,86		
	20-İçime doğan şeyler kararlarımı değiştirebilir.	,84		
	13-Kararlarımın sonucu hislerime hitap etmelidir.	,84		
	6-Seçeneklerin hislerime hitap etmesi önemlidir.	,84		
	16-Karar aşamasında hissettiğim şeylerin olacağını bilirim.	,84		
	24-Bir sorunu araştırmak yerine hislerim ile çözeceğime inanırım.	,81		
Yönlendirici Karar Verme	9-Çevremdekilerle iletişim kurarken sezgilerim bana yol gösterir.		,72	
	11-Önsezilerimin doğru karar vermede yol gösterici olduğunu bilirim.		,65	
	2-Doğru bilgilere sezgilerim ile ulaşabilirim.		,65	
	4-Hayallerim beni doğru karar almaya sevk eder.		,57	
	8-Emin olmadığım durumlarda hislerim beni doğru yola götürür.		,55	
	15-Kanıtli bir kararım olmaz ise duygularımın beni yanıltmayacağına inanırım.		,47	
Sezgisel Karar Verme	21-Tercih yapacağım bir konuda sezgilerim beni yanıltmaz.			,72
	18- Sezgilerle karar vermeyi doğru bulmam.			,65
	10- Bir konu hakkında karar vereceksem hislerim beni yanıltmaz.			,48
	Öz değer	8,18	2,37	1,33
	Açıklanan Varyans	40,93	11,89	6,68

Tablo 2 incelendiğinde “Hisler ile Karar Verme” faktöründe 11 maddenin bulunduğu ve bu maddelerin yük değerlerinin ,81 ile ,88 arasında farklılaştığı görülmektedir. Bu faktör, ölçeğin geneline ilişkin olarak 8,18 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %40,93 katkı sağlamaktadır. “Yönlendirici Karar Verme” faktörü 6 maddeden oluşmakta ve madde yük değerleri ,47 ile ,72 arasında değişmektedir. Bu faktör ölçek geneline 2,37 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %11,89 katkı sağladığı görülmektedir. “Sezgisel Karar Verme” faktörü 3 maddeden oluşmakta ve madde yük değerlerinin ,48 ile ,72 arasında farklılaştığı belirlenmiştir. Bu faktörün ölçek geneline 1,33 öz değer oluşturduğu ve ölçeğin genel varyansına %6,68 katkı sağladığı görülmektedir.

3.2.Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları

Açımlayıcı faktör analizi için kullanılan çalışma grubu dışında, başka bir gruptan toplanan verilerden yararlanılarak önceden tespit edilen ve üç faktöre ayrılmış veri setinin model uyumu incelenmiştir. Adalar (2017) ve Özdamar (2013) doğrulayıcı faktör analizini, üzerinde işlem yapılan ölçek faktörlerinin teorik yapının doğruluğunu tespit etmeye yaradığını belirtmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi, uygunluk indeksleri olarak ifade edilen belirli kriterleri olan indekslerin kullanımıyla daha iyi bir şekilde açıklanabilir. Seçer (2021) bu indeksler arasında “Ki-kare (χ^2/Sd), NNFI, CFI, RMR, GFI, AGFI, RMSEA” gibi uygunluk indekslerinin incelenmesinin gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda doğrulayıcı faktör analizi yapıldıktan sonra duygusal karar verme stili ölçeğine ait uyum iyiliği indekslerinden bir kısmının uyumunun iyi olduğu bir kısmının ise kabul edilebilir uyum iyiliğine sahip olduğu tespit edilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerden “Rüyalarım vermiş olduğum kararları etkiler.” ile “Bir sorunu araştırmak yerine hislerim ile çözeceğime inanırım.” maddeleri arasında yapılan ilişkilendirmenin ki-karenin düşmesini sağladığı ve uyum indekslerinde daha iyi sonuca neden

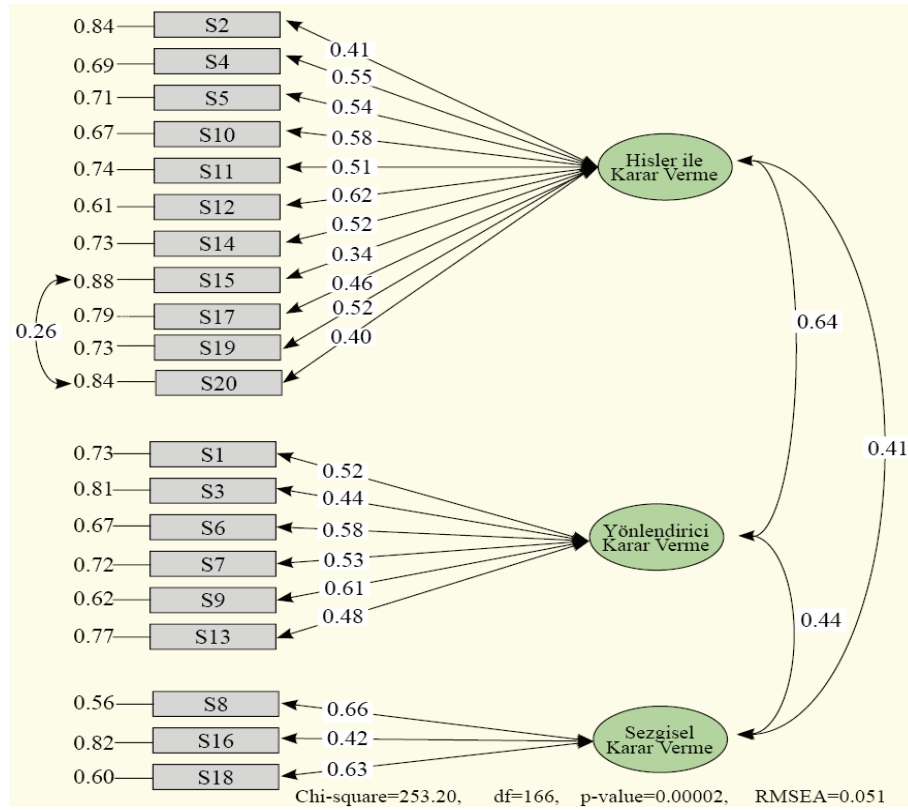
olduğu belirlenmiştir. Seçer (2021) işlem basamaklarına dikkat ederek yapılan modifikasyon işleminin modelin uyum indekslerine önemli miktarda katkı sağlayabileceğini ifade etmiştir. Belirlenen maddeler arasında bağlantının gerçekleştirilmesi ile modelde değişiklik yapılmış ve model tekrardan test edilmiştir. İlişkilendirme yapılmadan önceki modele 1. Model, ilişkilendirme yapıldıktan sonra elde edilen modele ise 2. Model adı verilmiştir. Her iki modelin uyum indekslerine ilişkin bilgiler Tablo 3’te yer almıştır.

Model ve veri seti arasındaki test uyumunu gerçekleştirebilmek için farklı uyum iyiliği testleri bulunmaktadır. Schumacker (2006) model ile veri arasındaki uyumu test etmek için uyum iyiliği testlerinden birkaçının veya tamamından yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Yemez (2016) ve Yılmaz (2004) ise uyum iyiliği testlerinden ki-kare değerinin yanı sıra genellikle GFI, AGFI, RMSEA, CFI ve NNFI ölçütlerinin kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda mevcut çalışmada Tablo 3’de yer alan uyum iyiliği testleri kullanılmıştır.

Tablo 3. Duygusal karar verme stili ölçeğine ilişkin modellerin uyum indeksleri

Model Adı	χ^2/Sd (Ki-kare / Serbestlik Derecesi)	NNFI (Non-Normed Fit Index)	CFI (Comparative Fit Index)	GFI (Goodness of Fit Index)	AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index)	RMR (Root Mean Square Residual)	RMSEA
1.Model	1,72	,94	,94	,88	,84	,043	,060
2.Model	1,52	,95	,95	,89	,86	,041	,051

Tablo 3 incelendiğinde önerilen bağlantılar neticesinde uyum indekslerinde belirli artışların sağlandığı tespit edilmiştir. Uyum indekslerine bakıldığında; “ χ^2/Sd oranı 1,52 ($\chi^2=253,20$, $Sd=166$, $p<0,000$), NNFI=,95, CFI=,95, GFI=,89, AGFI=,86, RMR=,041 ve RMSEA=,051” olduğu görülmektedir. Uyum indeksleri ile yapılan araştırmalar incelendiğinde (Avşar, 2007; Aytaç & Öngen, 2012; Duyan & Gelbal, 2008; Erdoğan, 2019; Gökalp & İnel, 2021; Tabachnick & Fidell, 2007; Özabacı, 2011; Türkmen, 2019) indekslerin χ^2 testinin serbestlik derecesine bölünmesiyle oluşan oranın 5’ten küçük olması halinde uyumun iyi olduğunun kabul edilebileceğini, uyum iyiliği indeksi (GFI) ,95 ile 1,00 aralığındaki değerlerin iyi uyumu ,85 ile ,95 aralığındaki değerlerin kabul edilebilir uyumu belirttiğini, RMSEA değeri ,060 gibi uyum indeksini içerebileceğini, χ^2/Sd oranı, 3’ten küçük olması halinde mükemmel bir uyuma işaret edilebileceğini, AGFI değeri ,89 ve CFI değeri ,88 olarak uyum gösterdiğinde modele ait kabul edilebilir uyum seviyesine ulaşılabilceği yapmış oldukları çalışmalarda gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda model, elde edilen verilerin özelliklerini belirleme ve öngörü yapma yeteneği ile ortaya çıkan faktörleri tutarlı bir şekilde doğrulayarak uyumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Aşağıda yer alan duygusal karar verme stili faktör analizine ait path diyagramında, modelinin faktörleri ve bu faktörleri oluşturan maddeler arasındaki ilişkileri gösteren değerlere yer verilmiştir.

Şekil 2. Duygusal karar verme stili path diyagramı

Duygusal karar verme stili ölçeği doğrulayıcı faktör analizi path diyagramına bakıldığında, $\chi^2/Sd=1,52$ ($\chi^2=253,20$, $Sd=166$, $p<0,000$) ve $RMSEA=0,051$ olduğu tespit edilmiştir. Bu oran model uyumunun kabul edilebilir olduğunu göstermekte ve verilerin modeli doğruladığı sonucunu ortaya koymaktadır. Yılmaz (2004) path katsayıları için yükler ile bağlantılı olan t değerinin 2'den yüksek olması durumunda parametrelerin anlamlı olduğunu ve böylece değişkenler ve yapılar arasında bağlantılar olabileceğini ifade etmiştir. Kaya (2011) sonuçların doğruluğunu tespit etmek için değişken tahminlerinin yanı sıra her bir değişkenin standart hatasına bölünmesiyle ortaya çıkan t-değerlerinin de kontrol edilmesini ve t değerinin kırmızı renkte uyarı vermesi ile anlamlılık hakkında bilgi sahibi olabileceğini dile getirmiştir. Bu bağlamda faktörlerden ilişkili olduğu değişkenlere ilerleyen okların renkleri incelenmiş, sorun oluşturabilecek değişkene rastlanılmamış ve sonuçların anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bunların yanı sıra maddelerin yük değerleri ile ilgili Seçer (2021) her maddenin faktör yük değerlerinin incelenmesini ve bu değer minimum ,30 ve üstünde değere sahip olması gerektiğini ifade ederken, Avşar (2007) ise standart hale getirilmiş katsayılarda gözlemlenen değişkenin latent değişken üzerinde yükünün en az ,20 olması gerektiğini açıklamıştır. Path diyagramı incelendiğinde madde yük değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Duygusal karar verme stili ölçeğinin açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapıldıktan sonra, ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmış, ölçek alt boyutlarının birbiriyle ve genel ölçekle olan korelasyon katsayılarının anlamlılığı kontrol edilmiş ve %27'lik üst ve alt grup karşılaştırmaları gerçekleştirilmiştir. İç tutarlılığın ölçütü olan Cronbach Alpha katsayısının ,40'tan düşük bir değere sahip olduğunda ölçeğin "güvenilir olmadığı", ,40-,59 arasında bir değer alması durumunda "düşük güvenilirlikte" olduğu ,60 ile ,79 arasında olduğunda "oldukça güvenilir" olduğu ve ,80 ile 1,00 arasındaki değerlerde ise "yüksek güvenilirliğe" sahip olduğu söylenebilir (Tavşancıl, 2002). Ölçeğinin iç tutarlılığı, ölçeğin geneli ile alt faktörlere ait Cronbach Alpha değerleri belirlenerek tespit edilmiştir.

Ölçeğin tamamı ve her bir faktöre ait hesaplanan Cronbach Alpha katsayı ve sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Duygusal karar verme stili ölçeğinin tümü ve alt faktörlere ilişkin iç tutarlık katsayıları

Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
1. Hisler ile Karar Verme	11	,79
2.Yönlendirici Karar Verme	6	,69
3. Sezgisel Karar Verme	3	,57
Toplam	20	,83

Tablo 4’e göre Cronbach Alpha değerleri “Hisler ile Karar Verme” ,79, “Yönlendirici Karar Verme” ,69 ve “Sezgisel Karar Verme” ,57 şeklinde tespit edilmiştir. Bu bağlamda “Hisler ile Karar Verme” ve “Yönlendirici Karar Verme” oldukça güvenilir, “Sezgisel Karar Verme” ise “düşük güvenilirlikte” olduğu görülmektedir. Ölçekteki yer alan toplam 20 maddelik ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının ise ,83 olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ölçeğin oldukça güvenilir olduğu görülmektedir.

Ölçeğin güvenilirlik analizleri kapsamında uygulanan diğer bir analiz ise ölçek faktörlerinin birbiriyle ve ölçeğin tamamıyla ilgili olan korelasyon katsayılarının incelenmesidir. Bundan dolayı pearson korelasyon testi yapılarak sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Duygusal karar verme stili toplam puan ve faktörlerine ilişkin korelasyon matrisi, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Faktörler	1	2	3	$\bar{X}$	Ss
1.Hisler ile Karar Verme	1	,439**	,315**	22,5	5
2.Yönlendirici Karar Verme	,439**	1	,244**	19,5	1,9
3.Sezgisel Karar Verme	,315**	,244**	1	6,1	1,7
Toplam puan	,913**	,679**	,547**	42,9	7,4

Tablo 5 incelendiğinde “Hisler ile Karar Verme” ile “Yönlendirici Karar Verme” arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır ($r=,43$; $p<0,05$). Ayrıca benzer yönde anlamlı ilişkiler “Hisler ile Karar Verme” ile “Sezgisel Karar Verme” ($r=,31$; $p<0,05$) ve “Yönlendirici Karar Verme” ile “Sezgisel Karar Verme” ($r=,24$; $p<0,05$) arasında olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin yapısal geçerliliğini tespit etmek için uygulanan diğer bir analiz ise benzeşme ve ayrışma geçerliliğinin incelenmesidir. Bundan dolayı ayrışma ve benzeşme geçerliliği analizi yapılarak sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Duygusal karar verme stili ölçeğinin ayrışma ve benzeşme geçerliği

Faktörler	Ortalama Açıklanan Varyans (AVE)	Birleşik Güvenirlik (CR)	1	2	3
1-Hisler ile Karar Verme	0,25	0,78	-	0,19 ^a	0,09 ^a
2-Yönlendirici Karar Verme	0,59	0,70	0,19 ^a	-	0,24 ^a
3-Sezgisel Karar Verme	0,34	0,60	0,09 ^a	0,24 ^a	-
a. Faktörler arası korelasyonun karesi					

Tablo 6 incelendiğinde “Hisler ile Karar Verme, Yönlendirici Karar Verme, Sezgisel Karar Verme” faktörlerinin açıklanan ortalama varyans (AVE) değerlerinin sırasıyla 0,25, 0,59 ve 0,34 olduğu birleşik güvenirlik (CR) değerlerinin de sırasıyla 0,78, 0,70 ve 0,60 olduğu tespit edilmiştir. Bazı yazarlar (Fornell ve Larcker, 1981; Shrestha, 2021), AVE’nin 0,50’den küçük olması ancak CR değerinin 0,60’dan yüksek olması durumunda, yapının benzeşme geçerliliği için yeterli olduğunu ileri sürmektedir. Berthon vd. (2005) diğer güvenirlik ölçümlerinin tatmin edici olduğu durumlarda, AVE değerinin 0,50’den düşük olmasının araştırmacılar tarafından kabul edilebilir olduğunu belirtmiştir. Buradan hareketle duygusal karar verme stili ölçeğinin benzeşme geçerliliği değerlerinin yeterli olduğu söylenebilir. Ayrıca ölçekte yer alan faktörlerin ayrışma geçerliliğine bakıldığında, bütün boyutların AVE değerinin faktörler arası korelasyon değerlerinin karesinden büyük olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda tüm faktörlerin ayrışma geçerliliğine sahip olduğu söylenebilir. Bu durum Hair vd. (2014) tarafından da ifade edilmiştir.

Maddelerin ayırt edicilik güçlerini belirlemek amacıyla bütün maddelerin, alt ve üst grup puanları ortalamaları arasındaki fark incelenmiştir. Bunun için ilk olarak öğrencilerin puanları büyükten küçüğe doğru sıralanmış ve bu sıralamada yer alan ilk %27 ile son %27’lik grup belirlenmiştir. Üst ve alt grubun örnekleme yer alan %27’lik bölümü 55 kişi olarak tespit edilmiş ve toplamda 110 kişiden oluşmuştur. Üst ve alt grubun puanları arasındaki fark bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiştir.

Tablo 7. Duygusal karar verme stili ölçeği alt-üst gruplar için bağımsız gruplar t-testi

Madde No	Grup	N	$\bar{X}$	Ss (Standart Sapma)	Sd (Serbestlik Derecesi)	t	p
1	Alt	55	2,10	0,62	0,101	6,614	0,00
	Üst	55	2,78	0,41			
2	Alt	55	1,49	0,76	0,146	6,596	0,00
	Üst	55	2,45	0,76			
3	Alt	55	2,03	0,81	0,122	6,664	0,00
	Üst	55	2,85	0,40			
4	Alt	55	1,52	0,71	0,121	10,200	0,00
	Üst	55	2,76	0,54			
5	Alt	55	1,52	0,69	0,111	11,226	0,00
	Üst	55	2,78	0,45			
6	Alt	55	2,00	0,72	0,117	6,197	0,00
	Üst	55	2,72	0,48			
7	Alt	55	1,98	0,73	0,120	6,504	0,00
	Üst	55	2,76	0,50			
8	Alt	55	1,60	0,70	0,142	5,610	0,00
	Üst	55	2,40	0,78			
9	Alt	55	1,89	0,76	0,117	7,403	0,00
	Üst	55	2,76	0,42			
10	Alt	55	1,43	0,71	0,126	9,762	0,00
	Üst	55	2,67	0,61			
11	Alt	55	1,69	0,79	0,125	8,859	0,00
	Üst	55	2,80	0,48			
12	Alt	55	1,50	0,66	0,118	9,999	0,00
	Üst	55	2,69	0,57			
13	Alt	55	2,03	0,66	0,116	5,481	

	Üst	55	2,67	0,54			0,00
14	Alt	55	1,52	0,60	0,118	8,006	0,00
	Üst	55	2,47	0,63			
15	Alt	55	1,30	0,57	0,141	5,672	0,00
	Üst	55	2,10	0,87			
16	Alt	55	1,61	0,75	0,142	6,491	0,00
	Üst	55	2,54	0,74			
17	Alt	55	1,54	0,68	0,138	6,058	0,00
	Üst	55	2,38	0,75			
18	Alt	55	1,49	0,60	0,132	6,330	0,00
	Üst	55	2,32	0,77			
19	Alt	55	1,60	0,68	0,118	8,907	0,00
	Üst	55	2,65	0,55			
20	Alt	55	1,32	0,61	0,133	6,539	0,00
	Üst	55	2,20	0,77			

Tablo 7’ye bakıldığında her maddenin alt ve üst grup puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca her maddenin, madde ortalamaları t-testi sonuçlarının $p < 0,05$ değerinde olduğu belirlenerek, bu maddelerin ölçülmek istenen özelliğin ölçülmesine katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma, ortaokul öğrencilerinin “duygusal karar verme stilini” tespit etmek için güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında ölçek Kırşehir ilinde 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören 476 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanmıştır.

İlk olarak duygusal karar verme stili ile ilgili alan yazında yer alan çalışmalar (Baiocco vd. 2009; Ersever, 1996; Hamilton vd., 2016; Hunt vd., 1989; İme vd., 2020; Scott & Bruce, 1995; Taşdelen, 2001; Tatlıoğlu, 2014) incelenmiş madde havuzu oluşturma aşamasına geçilmiştir. Maddelerin her birinin değerlendirilmesi için “Katılıyorum, Kararsızım ve Katılmıyorum” seçenekleri ile üçlü Likert tipi şeklinde tasarlanan ve 45 maddeden oluşan ölçekten uzmanların geri bildirimleri sonucunda 19 madde çıkartılmış ve ilk uygulama öncesi ölçek 26 madde olarak nihai şeklini almıştır. Uzman görüşleri ile kapsam geçerliliği sağlanan ölçeğin yapı geçerliliğini belirleyebilmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı faktör analizine başlamadan önce çalışma örnekleminin yeterliliğini tespit etmek için KMO değerine bakılmış ve bu değer yeterli olduğu (,91) belirlenmiştir. Barlett’s testi, Ki-kare değerinin geçerli ve p değerinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiş ve örneklemin açımlayıcı faktör analizini gerçekleştirebilmek için yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen analizle ölçeğin “hisler ile karar verme, yönlendirici karar verme ve sezgisel karar verme” olmak üzere üç faktörden ve 20 maddeden oluştuğu ve bu faktörlerin ölçek toplam varyansının %59,52’sini açıkladığı belirlenmiştir. Tavşancıl (2010) birden fazla faktör bulunan ölçek yapılarında, bütün faktörlerin açıkladığı varyansın %40-60 arasında olmasının ölçek için kabul edilebilir olacağını ifade etmiştir.

Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarının geçerliliğini doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Ayrıca model ile veri seti arasındaki ilişkiyi tespit etmek için “Ki-kare, NNFI, CFI, RMR, GFI, AGFI, RMSEA” gibi uygunluk indeksleri incelenmiş, ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla Cronbach Alpha katsayısına bakılmış ve ölçekte yer alan toplam 20 maddenin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ,83 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı incelenerek ölçek hakkında güvenilirliğe ilişkin bir yargıya varılabileceğini (Kayış, 2010; Özgüven, 2011; Şencan, 2005; Tavşancıl, 2002) belirterek bu katsayının ,80 üzerinde olması durumunda ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir sayılabileceğini

belirtmişleridir. Ayrıca ölçek alt boyutlarının birbiriyle ve genel ölçekle olan korelasyon katsayılarının anlamlılığına bakılarak ve %27'lik alt ve üst grup karşılaştırmaları gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen ölçeğin son şekli, üç faktör ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek maksimum puan 60, minimum puan ise 20'dir. Bu bağlamda ölçekten elde edilen puanların yüksek olması duygusal karar verme stillinin yüksek olmasına işaret etmektedir.

Literatürde eksikliği hissedilen bu ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kabul edilebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda geliştirilen bu ölçeğin alana katkı sağlayacağı ve çalışmalara destek olabileceği söylenebilir. Ayrıca mevcut çalışma kesitsel bir çalışma olduğu için geliştirilen ölçeğin farklı örneklemelerde de benzer sonuçlar verip vermediği bilinmemektedir. Bu nedenle ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin daha kapsamlı değerlendirilmesi adına, farklı örneklem grupları üzerinde de uygulanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adair, J. (2005). *Etkili karar vermek* (S. F. Güneş, Çev.). İstanbul: Babıali Kültür.
- Adalar, H. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adayları için ekonomi dersine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 20-34.
- Avşar, F. (2007). *Doğrulamalı faktör analizi ve beck depresyon envanteri üzerine bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Aytaç, M. & Öngen, B. (2012). Doğrulamalı faktör analizi ile yeni çevresel paradigma ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi. *İstatistikçiler Dergisi: İstatistik ve Aktüerya*, 5(1), 14-22.
- Baiocco, R., Laghi, F. & D'Alessio, M. (2009). Decision-making style among adolescents: Relationship with sensation seeking and locus of control. *Journal of Adolescence*, 32(4), 963-976.
- Bakken, B. T., Johannessen, S., Søberg, D. & Ruud, M. (2007). The intuitive vs. analytic approach to real world problem solving: misperception of dynamics in military operations. In M. Cook, J. Noyes, Y. Masakowski (Eds.). *Decision making in complex environments* (pp. 201-212) Ashgate.
- Baron, J. (2004). Normative models of judgment and decision making. In D.J. Koehler & N. Harvey (Eds.) *Blackwell handbook of judgment and decision making* (pp. 19-36), Malden: Blackwell.
- Berthon, P., Ewing, M., & Hah, L. L. (2005). Captivating company: dimensions of attractiveness in employer branding. *International Journal of Advertising*, 24(2), 151-172.
- Betsch, T. (2008). The nature of intuition and its neglect in research on judgment and decision making. In H. Plessner, C. Betsch & T. Betsch (Eds.). *Intuition in judgment and decision making* (pp. 3-22). New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. London: The Guilford.
- Can, A. (2016). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (4.Baskı). Ankara: Pegem.
- Daft, R.L. (2003). *Management* (sixth edition). Ohio-USA: South-Western.

- Duyan, V. & Gelbal, S. (2008). Barnett çocuk sevmeye ölçeğini Türkçeye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 33(148), 40-48.
- Erdoğan, K. H. (2019). *Doğrulamalı faktör analizi ve farklı veri setlerinde uygulanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Isparta uygulamalı bilimler üniversitesi, Isparta.
- Ersever, H. Ö. (1996). *Karar verme becerileri kazandırma programının ve etkileşim grubu deneyiminin üniversite öğrencilerinin karar verme becerileri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara üniversitesi, Ankara.
- Folino, D. F. (2003) *Etkili karar verme atak yöneticinin rehberi 2* (E. S. Yarmalı, Çev.). İstanbul: Hayat.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50.
- Gökalp, A. & İnel, Y. (2021). Empati ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi (ANKAD)*, 5(1), 32-45.
- Grünig, R. & Kühn, R. (2005). *Successful decision-making. A systematic approach to complex problems*. Berlin: Springer.
- Güneş, G. & Kılcan, B. (2024). Ortaokul öğrencilerinin transhümanizm kavramına yönelik karar verme stillerinin incelenmesi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 520-532.
- Haddon, P. F. (1999). *Mastering personal and interpersonal skills: key techniques for effective decision-making and personal success*. Thorogood.
- Hair, J. F., W. C. Black, B. J. Babin, & Anderson R. E. (2014). *Multivariate data analysis*. 7th ed. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.
- Hamilton, K., Shih, S. I. & Mohammed, S. (2016). The development and validation of the rational and intuitive decision styles scale. *Journal of personality assessment*, 98(5), 523-535.
- Ho, R. (2006). *Handbook of univariate and multivariate data analysis and interpretation with SPSS*. London & New York: Chapman & Hall/CRC Taylor and Francis Group.
- Hunt, R. G., Krzystofiak, F. J., Meindl, J. R. & Yousry, A. M. (1989). Cognitive style and decision making. *Organizational behavior and human decision processes*, 44(3), 436-453.
- Kalaycı, Ş. (2018). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. (9. Baskı). Ankara: Dinamik.
- Kaya, M. (2011). *Doğrulamalı faktör analizi ve schutte duygusal zekâ ölçeğine uygulaması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Kayış, A. (2010). Güvenilirlik analizi (Reliability analysis). Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (401-419). Ankara: Asil.
- Kılcan, T. (2021). Yeni nesil matematik sorularına ilişkin tutum ölçeği geliştirme: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 170-180.
- İme, Y., Soyer, M. K. & Keskinoglu, M.Ş. (2020). Akılcı ve sezgisel karar verme stilleri ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, 16, 5995-6013.

- Johnson Jr, B. L. & Kruse, S. D. (2012). *Decision making for educational leaders: Underexamined dimensions and issues*. Albany State University of New York.
- Nutt P.C. (1990). Strategic decision made by top executives and middle managers with data and process dominant style. *Journal of Management Studies*, 27(2), 73-194.
- Özabacı, N. (2011). İlişki niteliği ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 159-167.
- Özdamar, K. (2013). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1: SPSS-MINITAB*. Eskişehir: Nisan.
- Özgüven, İ. E. (2011). *Psikolojik testler*. Ankara: PDREM.
- Pekdoğan, S. (2015). Karar verme stilleri araştırmaları: 2009-2013 yılları arasındaki yüksek lisans tezlerinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 4(34), 321-331.
- Polat, Y. (2012). *Faktör analizi yöntemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve hayvancılık denemesine uygulanışı*. Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Scott, S. G. & Bruce, R.A. (1995) Decision-making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55(2), 818-831.
- Schumacker, R. E. (2006). Conducting specification searches with amos. Structural equation modeling: *A Multidisciplinary Journal*, 13(1), 118-129.
- Smith, J. (2000). *30 dakikada doğru karar verme* (E. S. Yarmalı, Çev.). İstanbul: Damla
- Seçer, İ. (2021). *SPSS ve lisrel ile pratik veri analizi. Analiz ve raporlaştırma*. (4. Baskı). Ankara: Anı.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin.
- Shrestha, N. (2021). Factor analysis as a tool for survey analysis. *American Journal of Applied Mathematics and Statistics*, 9(1), 4-11.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Taşdelen, A. (2001). Öğretmen adaylarının bazı psiko sosyal değişkenlere göre karar verme stilleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 40-52.
- Tathioğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2), 150-170.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (5. Baskı). Ankara: Nobel.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis. Understanding concepts and applications*. Washington, DC. American Psychological Association.
- Türkmen, V. (2019). *Ordinal verilerde doğrulayıcı faktör analizi: Sağlık alanında uygulanan bir ölçek üzerine uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Weber, E. U. & Lindemann, P. G. (2008). From intuition to analysis: Making decisions with our head, our heart, or by the book. In H. Plessner, C. Betsch & T. Betsch (Eds.). *Intuition in judgment and decision making* (pp. 191-207). New York: Lawrence Erlbaum Associates.

- Yemez, İ. (2016). Doğrulayıcı faktör analizi ile sosyal medya reklamlarına yönelik tutum ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi: Cumhuriyet üniversitesi İİBF’de bir uygulama. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(2), 97-118.
- Yılmaz, V. (2004). Lisrel ile yapısal eşitlik modelleri: Tüketici şikayetlerine uygulanması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 77-90.
- Zeelenberg, M., Nelissen, R. & Pieters, R. (2008). Emotion, motivation and decision making: A feeling is for doing approach. In H. Plessner, C. Betsch & T. Betsch (Eds.). *Intuition in judgment and decision making* (pp. 173-189). New York: Lawrence Erlbaum Associates.

Araştırma Makalesi / Research Article

Development of the Emotional Decision-Making Style Scale

Duygusal Karar Verme Stili Ölçeğinin Geliştirilmesi

Gökmen GÜNEŞ & Bahadır KILCAN

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Decision-making is known as the process of choosing among alternatives (Adair, 2005). While Smith (2000) defines decision-making as approving something, making a choice, or reaching a conclusion, Baron (2004) views it as a narrower action within the act of thinking, explaining it as a movement initiated by individuals to achieve their goals regarding what should or should not be done. A review of the literature indicates that decision-making styles are just as important as the act of decision-making itself and emerge as a significant factor shaping the decision-making process. Scott and Bruce (1995) define these styles as the personal approach individuals adopt when dealing with problems during decision-making, whereas Daft (2003) explains them as fundamental differences in how individuals perceive problems and make decisions. Emotional decision-making is known as making decisions by considering one's intuitions and emotions during the decision-making process. Such decisions are often determined not by rational thinking but by an individual's emotional responses, instincts, and current mood. Scott and Bruce (1995) describe the emotional decision-making style as focusing on details within the flow of information without conducting research and prioritizing emotions and intuitions. Additionally, they state that individuals who make emotional decisions tend to concentrate on dreams and feelings.

Methods

This section provides information about the characteristics of the participant group, the scale items, the validity and reliability stages of the measurement tool, the data collection process, and the analysis of the data.

The study group consisted of a total of 476 middle school students (247 girls and 229 boys), with 252 students from 7th grade and 224 students from 8th grade, from three public schools located in Kırşehir city center during the 2022-2023 academic year. The schools were selected using the disproportionate cluster sampling method. In this process, a list of schools in Kırşehir city center was determined, and random selection was made according to the neutrality rule until the required number of schools was reached. After selecting the schools through disproportionate cluster sampling, a separate list was created for each school, and classes were selected using simple random sampling. In the scale development process, the first step was to conduct a literature review on emotional decision-making style and examine the concepts and scale items in the literature. The initial review of the literature (Baiocco et al., 2009; Ersever, 1996; Hamilton et al., 2016; Hunt et al., 1989; İme et al., 2020; Scott & Bruce, 1995; Taşdelen, 2001; Tatlıoğlu, 2014) was performed, and based on these studies, the items were written and the item pool was created. The created items were designed in a "three-point Likert" format with 45 items, including the options "Agree, Neutral, and Disagree." To ensure the content and appearance validity of the questions, the items were reviewed by three field experts, one measurement expert, and two Turkish language experts. As a result of the experts' feedback, items that were thought to measure the same characteristic, were difficult for students to understand, had grammatical issues, contained insufficient vocabulary, or had faulty sentence

structures were identified and removed. As a result, 19 items were excluded, and the scale was finalized with 26 items before the initial implementation. Scale data were obtained from 520 middle school students in the 7th and 8th grades attending three public schools in Kırşehir city center. At the beginning of the study, a detailed explanation of the research objectives and processes was provided to the students. It was emphasized that the collected data would only be used for scientific purposes, that there was no right or wrong answer to the scale items, that the answers would not be shared with teachers, and that the data would not affect the students' grades. The application was completed within 20-25 minutes for one class, and a two-week period was allocated for collecting all the data. IBM SPSS Statistics 26.0 and LISREL 8.80 programs were used for data analysis. Initially, exploratory factor analysis was performed, followed by confirmatory factor analysis. The sample group for the exploratory factor analysis consisted of 285 individuals, and the sample group for the confirmatory factor analysis consisted of 235 individuals. In the exploratory factor analysis, 14 data points were excluded due to being left blank or incomplete, and in the confirmatory factor analysis, 30 data points were excluded. As a result, 271 individuals' data were used for the exploratory factor analysis, and 205 individuals' data were used for the confirmatory factor analysis.

Results and Discussion

The final version of the developed scale consists of three factors and 20 items. The maximum score that can be obtained from the scale is 60, while the minimum score is 20. In this context, higher scores obtained from the scale indicate a higher emotional decision-making style. In the literature review, no current scale related to emotional decision-making style has been found. Pekdoğan (2015) stated that most researchers have conducted studies on decision-making skills using existing measurement tools, and no new measurement tools have been introduced to the field. Therefore, it is believed that this scale, which addresses a gap in the literature, can be considered a valid and reliable measurement tool. In this context, it can be said that the developed scale will contribute to the field and support future studies.